

SEKS U STO LEKCIJA

Umesto da prva saznanja o odnosima između žene i muškarca dobijaju od vršnjaka ili iz porno-filmova, osnovci u Srbiji će uskoro moći da ih stiču na redovnim časovima, u školi. Naime, predmet Zdravstveno vaspitanje već je uveden za đake prvake, gde će se upoznavati s održavanjem lične i kolektivne higijene, principima pravilne ishrane, poštovanjem među polovima. Od naredne godine, predmet bi trebalo da uđe i u nastavu drugog razreda, s tim da se uvodi i za sedmake. Tu će biti "obogaćen" osnovama seksualnog vaspitanja, jer su poslednja istraživanja među školskom omladinom pokazala ogromno interesovanje tinejdžera za svet oko sebe, ali i ogromno neznanje.

Pri Ministarstvu prosvete već je formirana komisija koja je zadužena za organizaciju nastave i obuku nastavnika. U njoj za sada radi petnaest ljudi, lekara različitih specijalnosti, psihologa, kao i članova nevladinih organizacija koje se bave obrazovanjem. Dr Mila Paunić, koordinator Komisije za zdravstveno vaspitanje, kaže za "Vesti" da je bilo ideja da se u osnovne škole uvede samo seksualno vaspitanje, prema uzoru na Veliku Britaniju, ali da to nije prihvaćeno.

I nastavnici crvene

- U Srbiji učenje o zdravom životu mora da krene od početka, jer je obrazovni prosek i dece i roditelja veoma nizak. Posle nekoliko istraživanja o ponašanju školske omladine odlučeno je da se Zdravstveno vaspitanje, zapravo učenje o zdravlju, postepeno uvede u sve razrede osnovne škole. U poslednjem uzorku, od 10.500 ispitanika, ispostavilo se da među učenicima, naročito tinejdžerima, raste broj pušača, narkomana, alkoholičara i đaka koji upražnjavaju seksualne odnose bez ikakve zaštite - kaže dr Paunić.

Predmet će biti obavezan, ali se neće ocenjivati, jer je zamišljen kao opuštanje od školskih obaveza. Proteklih meseci su organizovani pilot-seminari u kojima je učestvovalo 200 nastavnika. Prevencija polno prenosivih bolesti, gde sida ima centralno mesto, bile su najvažnije teme programa. Sastavila ga je nevladina organizacija JAZAS, a nastavnici će učiti i o prevenciji bolesti zavisnosti, o pravilnoj ishrani, pružanju prve pomoći, davanju krvi...

Znanje iz reklama

Škole povremeno sklapaju ugovor o reklamiranju s preduzećima koja trguju sredstvima za higijenu. Tada se angažuju lekari, koji učenicima održe predavanje o odnosima među polovima i podele stručnu literaturu. To su, za sada, jedina predavanja te vrste u školama, saznajemo od Irene Cero, psihologa u OŠ "Pavle Ivić" u Beogradu. Ona smatra da bi seksualno vaspitanje trebalo da počne već u šestom razredu, jer tada učenici postaju izuzetno radoznali.

- Deca od 12 godina su moralno deficitarna, jer im odrasli ne ukazuju dovoljno pažnje. Zajednička osobina im je da nikada ne razmišljaju o posledicama svog delovanja. Upuštaju se u prerane seksualne odnose zato što je to u trendu, ili mora da se "odradi", kako bi se uhvatio korak sa vršnjacima. Prema seksualnim partnerima deca u tom uzrastu najčešće nemaju emotivni odnos, pa nije retkost da u jednom društvu dečak ili devojčica "idu" u krug - smatra Cero.

Komisija je odustala od ideje da lekari predaju zdravstveno vaspitanje u školama, jer je utvrđeno da

nastavnici ipak lakše stižu do poverenja učenika. Počev od januara 2004. godine lekari će samo obučavati nastavnike, ali ne sve koji se budu prijavili.

- Duboko me je pogodilo kada sam videla nastavnike koji se smeju i crvene čim treba da pomenu "seks". Zato će ovaj predmet moći da predaju samo motivisane osobe koje su oslobođene predrasuda, i koje to neće raditi samo zato da bi zaradile, ili im je neko naredio - ističe naša sagovornica.

Klasična predavanja zameniće sve popularnije školske radionice, gde će učenici otvoreno razgovarati sa nastavnicima i vršnjacima, izvoditi igrokaze vezane za različite životne situacije... Cilj je da se stečeno znanje primeni tako da učenik posle predavanja o polnim zarazama, ili o štetnosti duvanskog dima, ode do trafike i umesto cigareta kupi kondom. Komisija će se zato najviše oslanjati na tzv. vršnjački pristup. To je uključivanje dece upredavanje, što pokazuje najbolje rezultate upravo kada je reč o reproduktivnom zdravlju. Nastavnik održi uvodno predavanje, a potom devojčice i dečaci od 13 ili 14 godina odigraju zamišljenu priču o neodgovornom seksualnom odnosu, pa se sagledavaju moguće posledice: devojčica je zatrudnela, a njen dečko treba da nauči da je i on odgovoran za to.

Strah od oca

Neželjena trudnoća je, pored polnih bolesti, najčešća posledica seksualnih odnosa bez zaštite. U Ginekološko-akušerskoj klinici "Narodni front" u Beogradu je od 2000. godine do danas obavljeno 39 prekida trudnoće kod devojaka mlađih od 16 godina. Lekari u ovoj klinici kažu da se sve brojke mogu udvostručiti, jer i druga specijalizovana klinika kojoj gravitiraju građani Beograda i Srbije ima sličan promet pacijenata. Za Zoricu Glišić, socijalnog radnika koji u "Narodnom frontu" dočekuje mlade pacijentkinje, ovi podaci nisu statistički alarmantni, ali jesu ukoliko se ima u vidu da skoro sve maloletne trudnice znale kako su mogle da se zaštite. Prema njenom iskustvu, dobra preventiva je i upoznavanje učenica s posledicama nasilnog pobačaja, koje se kreću od mogućih infekcija do trajnog steriliteta.

- Većina devojčica ostala je u drugom stanju posle prvih seksualnih kontakata. Sve su mislile da to "neće baš njima da se dogodi".

Najmlađa je imala 12 godina, i potiče iz porodice u kojoj je majka vaspitač, a otac lekar - kaže Zorica Glišić.

Prevara žiletom

U poslednje tri godine u GAK "Narodni front" prekinuto je 17 trudnoća između 10. i 20. nedelje. Pored toga što je reč o rizičnom zahvatu, dr Lidija Tasić iz Savetovališta za planiranje porodice kaže i da je to znak da devojke ili nisu znale da su u drugom stanju, ili nisu smele da se povere roditeljima.

Tako je pre nekoliko godina jedna maloletnica došla u podmakloj trudnoći, ali i s ožiljcima od žileta po butinama. Odatle je cedila krv na higijenske uloške, jer je njena majka svakog meseca proveravala da li ima menstruaciju. Neke mlade pacijentkinje su zakasnile na abortus jer su same sebi, uz pomoć časopisa i televizije, dijagnostikovale "hormonski poremećaj". Učenice starije od 16 godina su do poslednjeg momenta oklevale da saopšte roditeljima istinu, ne znajući da, prema zakonu, u tom uzrastu mogu da abortiraju i bez njihovog pristanka.

- Ona ističe da je neophodno obrazovati roditelje u oblasti porodičnih odnosa. Naime, devojčici koja je zatrudnela najteže je da to saopšti majci, a to znači da sa njom ni pre prvog polnog odnosa nije razgovarala. Kada majke dovedu decu na pobačaj, neretko se dogodi da to rade u strahu da ne sazna otac trudnice.

Zato se dešava i da devojčice dolaze u GAK sa majkama svojih mladića. Zakon u vezi s maloletničkim abortusima uređuje samo dva slučaja: da je devojka ispod 16 godina neophodna saglasnost roditelja, a za podmaklu trudnoću, iznad 10 nedelja, i tzv. "uslužna dijagnoza" lekarske komisije, odnosno psihijatra.

- Treba imati u vidu da socijalni razlozi, kao što je želja devojčice da nastavi školovanje, njena nezrelost ili nedostatak uslova da podiže dete nemaju nikakvog uticaja na odluku komisije o prekidu trudnoće. Oni se uzimaju u obzir samo ako psihijatar pristane da napiše da će maloletna trudnica imati psihičke smetnje zbog rađanja deteta. Stoga bi, pored sistematskog seksualnog obrazovanja u školama, morala da se uradi i temeljna revizija propisa, ali i da se uključe ljudi iz neposredne lekarske prakse. Oni se do sada ni o čemu nisu pitali - zaključuje Zorica Glišić.